

УДК 658.567.1

*О. О. Ланко, д.е.н., професор
Міжнародний університет фінансів
НТУУ "Київський політехнічний інститут"*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ НАФТОГАЗОВОЇ КОМПАНІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація економіки є складним багатограним системним процесом, що передбачає суттєві зміни в економічній діяльності як суб'єктів господарювання, так і окремих країн світу. Водночас із позитивним впливом глобалізації на національні економіки країн (формування глобальних галузей виробництва, структурні зсуви на користь високотехнологічних галузей, поширення економіки знань) спостерігаються суттєві негативні впливи – зростання соціальної нерівності у світі, процвітання тіньової економіки, зростання антропогенного навантаження на природу тощо. Наслідком глобалізації стає посилення боротьби за ресурси, і особливо – за енергетичні, що свідчить про визнання матеріальних цінностей більш важливим аспектом діяльності, ніж охорона довкілля чи самого життя [1]. Це свідчить про необхідність такого розвитку, який сприяє економічному зростанню країни на засадах ефективного використання енергетичних ресурсів, покращення якості життя кожного члена суспільства, забезпечення енергетичної та екологічної безпеки.

Реалізацію цих завдань забезпечує інноваційна модель збалансованого розвитку, яку світовою спільнотою за умов глобалізації визнано безальтернативною. Втім, ця модель є високовартісною. Країни повинні забезпечити мобілізацію інвестиційних ресурсів на вирішення проблем в сфері енергетики (зміна структури енергетичного балансу на користь поновлюваних джерел енергії, політика енергоефективності), транспорту (модернізація рухомого складу та його інфраструктури із забезпеченням вимог екологічності), впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життя.

Для мобілізації таких фінансових коштів слід залучити ресурси, що зосереджені в управлінні довгостроковими інвесторами: фінансовими інститутами, банками розвитку, стабілізаційними та резервними фондами, спеціалізованими пенсійними фондами та страховими компаніями. Україні для цього слід перш за все розробити стратегію сталого розвитку та регулювати її виконання як на державному рівні, так і на рівні великих стратегічних компаній з високою часткою державної власності, що дозволить співпрацювати з цими потужними фінансовими інститутами при реалізації стратегічних завдань.

Проблема полягає в тому, що високі темпи глобалізації спричиняють швидке зростання глобальних ризиків, які випереджують здатність глобальних та національних державних інститутів відповідати на ці виклики [2], що особливо стосується енергетичних компаній, оскільки при належному управлінні видобуток цих ресурсів може приносити високі доходи для економічного зростання країни в цілому і зниження бідності. В Україні

державне регулювання видобутку вуглеводневих ресурсів та розвитку підприємств на засадах збалансованості не є ефективним, що характерно для країн з високим рівнем бідності та низькими соціальними стандартами. Для регулювання діяльності та прозорого управління видобувними компаніями в таких країнах з метою спрямування доходів від видобутку на розвиток суспільства було створено міжнародну організацію Extractive Industries Transparency Initiative (Ініціативу прозорості видобувних галузей), що призначена для вдосконалення управління природними ресурсами у світі [3].

Особливої актуальності набуває дослідження механізмів створення та функціонування фондів суверенного добробуту, урахування досвід організації управління ними. Так, в Україні при реалізації рішень Уряду стосовно приватизації стратегічно важливих державних підприємств нафтогазового, які були створені за рахунок коштів державного бюджету, – тобто, платників податків, слід було б урахувати механізми діяльності цих фондів: частина коштів від приватизації повинна бути зарезервована для фінансування програм і проєктів, що пов'язані з реалізацією природоохоронних заходів, підвищенню енергоефективності економіки та зростанню рівня доходів населення.

Рента також має бути джерелом фінансування сталого розвитку. Як економічна категорія, вона характеризує доход, що регулярно одержується компаніями від використання природних багатств. Тобто, за своїм визначенням рента має бути спрямована на вирішення проблем, стратегічно важливих для населення країни. Сьогодні в Україні система нарахування ренти є некоректною, оскільки не враховує її зміст та призначення. Держава регулює видобуток енергоресурсів переважно через видачу ліцензій на розробку родовищ. При перерозподілі обсягів газовидобутку між державними підприємствами НАК "Нафтогаз України" та приватними компаніями протягом більш десяти років спостерігалися нерівні умови їхньої діяльності. Приватні компанії працювали на вже освоєних родовищах із більш сприятливими ґрунто-геологічними умовами, реалізуючи природний газ юридичним особам за ринковими цінами. В той же час державні підприємства поставляли його до газосховищ для реалізації населенню за регульованими цінами, що призводило до накопичення збитків. З 2015 р. було відмінено регульовані тарифи на газ, і усі підприємства, незалежно від форми власності, отримали можливість реалізовувати природний газ за ринковою ціною. Були підвищені ставки рентної плати на видобуток газу для населення з 20 % до 70 %, з метою залучення до державного бюджету додаткових поступлень. Ставка ренти стала близько 55 %, а для покладів глибиною 5000 м залишилась на рівні 28%. Однак газовидобувним підприємствам навіть за таких обставин залишатиметься значна сума прибутків (рентабельність газових підприємств становить 600 – 700 %, урахуваючи, що собівартість видобутку газу є неоднаковою) [4]. Це свідчить про необхідність перегляду рентної політики держави та вдосконалення державного регулювання природних ресурсів в цілому.

Список посилань на джерела

1. Stiglitz J.E. Making Globalization Work, op.cit. – P.9.

2. Goldin I., Reinert K. Globalization for Development: Trade, Finance, Migration and Policy. – Washington, D.C.: The World Bank and New York: Palgrave Macmillan, 2006. – P. 16.

3. EITI – міжнародний стандарт прозорості. Режим доступу: http://eiti.org/files/EITI-Fact-Sheet-Russian_0.pdf.

4. Сталій розвиток – XXI століття: управління, технології, моделі. Дискусії 2015: колективна монографія / С.В.Хлобистов. – Черкаси: Вид. ФОП Чабаненко Ю.А., 2015. – 538 с. – С. 411–424.

УДК 622.324:553.981

О. В. Лебега, аспірант

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ОСВОЄННЯ РЕСУРСІВ СЛАНЦЕВОГО ГАЗУ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ФАКТОР ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

Одним із напрямів збільшення власного видобутку обсягів природного газу в Україні, передбачених у Енергетичній стратегії України на період до 2030 року є розробка покладів сланцевого газу [1]. Україна має значний потенціал видобування природного газу із сланцевих порід, на що вказує значна кількість дослідників у своїх численних публікаціях [3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12].

Генетично газ сланцевих порід – це газ органічного походження, вуглеводневого складу (переважно метан – 96 %), що утворився внаслідок катагенетичних перетворень розсіяної органічної речовини у сланцевих товщах осадових формацій. Вміщуючими породами є переважно породи глинистої складової (до 50%), сланцюватої текстури, збагаченої органічною речовиною (від 1% до 25%), що здатна генерувати і акумулювати вуглеводневі гази [4].

Видобуток природного газу зі сланцевих порід має низку переваг, що докорінним чином могли б змінити стан економіки не тільки деяких європейських держав, а й, зокрема, України. До них слід віднести близькість до ринків збуту, можливість добувати його у значній кількості через відносно неглибоке залягання та майже повна невичерпність такого виду енергетичних ресурсів, адже метан має властивість генеруватися у сланцевих породах, доки відбуваються катагенетичні перетворення органічної речовини, а цей процес триває і може тривати неперервно тривалий час і в майбутньому [4, 5, 6, 11].

Світові поклади сланцевого газу є досить значними. Так, за даними Американської інформаційної енергетичної адміністрації, станом на кінець 2014 року, поклади сланцевого газу у світі складають 214,54 трлн. куб. м. [2]. Найбільші поклади сланцевого газу в Європі залягають на теренах Польщі, Франції та Норвегії [5, 7, 8, 11]. Загальні запаси сланцевого газу в Україні поки що точно не визначені, але за попередніми оцінками, вони знаходяться в межах 4-7 трлн. м. куб. [8, 10, 12]. З усіх країн за межами Північноамериканського континенту саме Польща зробила рішучі кроки для прямого перенесення